

Telia Mobitel AB
Box 2004
421 02 VÄSTRA FRÖLUNDA

Byggnadsminnesförklaring enligt lagen om kulturminnen av Grimetons Radiostation, Grimeton 13:34, Grimetons socken, Varbergs kommun

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § kulturminneslagen (SFS 1988:950) Grimetons radiostation, Grimeton 13:34, Grimetons socken, Varbergs kommun, för byggnadsminne. Med stöd av 3 kap 2 § samma lag har Länsstyrelsen också meddelat nedanstående skyddsföreskrifter.

Länsstyrelsen avskriver ärendet vad rör väckt fråga om byggnadsminnesförklaring av Grimeton 13:37, 13:38, 13:39, 13:40, 13:41, 13:42, 13:43, 13:44, 13:45 d v s byn med de före detta personalbostäderna, från vidare handläggning.

Detta beslut kan enligt 3 kap 19 § kulturminneslagen överklagas hos länsrätten, se bilaga 4.

BAKGRUND

Fråga om byggnadsminnesförklaring av Grimetons radiostation med master väcktes 1995-06-27 av hembygdsföreningarna i Grimeton, Hunnestad och Gödestad.

Underrättelse har skett genom skrivelse till inskrivningsmyndigheten vid Varbergs tingsrätt 1995-06-27.

Under hand har, på Länsstyrelsens initiativ, en utvidgning av byggnadsminnesförklaringen omfattande Grimeton 13:37-13:45 och en av Grimetons radiostations samfällighetsförening ägd byggnad diskuterats med berörda fastighetsägare. Två samrådsmöten har hållits i byn.

Underrättelse om utvidgning av byggnadsminnesförklaringen omfattande Grimeton 13:37-13:45, har skett genom skrivelse till inskrivningsmyndigheten vid Varbergs tingsrätt 1996-03-18.

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Postgiro
301 86 HALMSTAD	Landsstatshuset Hospitalsgatan 1	035-13 20 00	035-12 12 59	3 51 83-3

Remiss med beskrivning och förslag till skyddsföreskrifter har tillsänts Telia Mobitel AB, fastighetsägarna till Grimeton 13:37-13:45 och Grimetons radiostations samfällighetsförening 1996-03-26. Kopia av remissen ställdes till bland annat Riksantikvarieämbetet och Hallands länmuseer, landsantikvarien.

Remiss med beskrivning och förslag till skyddsföreskrifter har tillsänts Varbergs kommun, 1996-03-28.

Fastighetsägarna till Grimeton 13:37-13:45 och Grimetons radiostations samfällighetsförening har i en skrivelse 1996-04-24 meddelat att de ej accepterar skyddsföreskrifterna utan önskar ytterligare utredning av frågan.

Länsstyrelsen har i en skrivelse 1996-06-07 meddelat fastighetsägarna till Grimeton 13:37-13:45 och Grimetons radiostations samfällighetsförening att Länsstyrelsen avsåg avvakta med byggnadsminnesförklaring av byn, men emotsåg eventuella synpunkter från fastighetsägarna. Då inga sådana har inkommit anser Länsstyrelsen att förslaget till byggnadsminnesförklaring av Grimeton 13:37-13:45 tillsvidare inte bör aktualiseras utan avskrivs från vidare handläggning.

Riksantikvarieämbetet har i en skrivelse 1996-06-26 tillstyrkt en byggnadsminnesförklaring av Grimetons radiostation samt Grimeton 13:37-13:45 och har inget att erinra mot de föreslagna skyddsföreskrifterna.

Telia Mobitel AB har i en skrivelse 1996-08-09 accepterat byggnadsminnesförklaringen.

Byggnadsnämnden, Varbergs kommun har i skrivelse 1996-08-29 tillstyrkt föreslagna skyddsföreskrifter för Grimetons radiostation samt Grimeton 13:37-13:45.

BESKRIVNING

Radiostationen i Grimeton med de sex masterna är otvetydigt Hallands mest kända landmärke. Den uppfördes 1922-24 och försågs med dåtidens modernaste teknik för långvågs radiotelegrafi. Radiotekniken var vid denna tid endast några årtionden gammal. Huvudorsaken bakom uppförandet var behovet av snabba och säkra radiotelegrafiska förbindelser med USA.

Utvecklingen av radiotekniken från de första trevande försöken vid seklets början till nutidens högteknologiska kommunikationssystem har skett stegvis. Grimetons radiostation består av en för sin tid ny paketslösning för långvågs-sändning. Systemet hade större kapacitet och bättre driftssäkerhet än något tidigare. Mannen bakom uppfinningarna var svensk-amerikanen Ernst F W Alexandersson, som under sin långa levnad kom att göra en rad banbrytande upptäckter inom radio- och TV-tekniken.

Långvågssändaren i Grimeton är den sista kompletta och funktionsdugliga Alexandersonsändaren i världen. Anläggningen eller sändarstationen består av en stationsbyggnad, multipelantennen som bärs av sex stycken 127 meter höga stålmaster, kyldamm, garage, förråd, transformatorstation och snösmältningshus, se bilaga 1. Därtill finns ytterligare fyra förråd och smedja samt en byggnad i anslutning till ställverket som inte omfattas av byggnadsminnesförklaringen. I stationsbyggnaden finns större delen av den ursprungliga maskinutrustningen, se bilaga 2. Stationsbyggnaderna ritades av arkitekten Carl Åkerblad, Stockholm. De välbevarade byggnaderna är hållna i en stram tjugotalsklassicism som starkt förebådar funktionalismen. Hela anläggningen med gator och park är skapad efter en samlad arkitektonisk idé. Masterna konstruerades av professor Henrik Kreüger.

Strax nordväst om radiostationen uppfördes en by åt radiostationens personal. Den planerades och anlades samtidigt med sändarstationen och dess yttre gestaltning har förankring i äldre bruksmiljöer.

KULTURHISTORISKT VÄRDE

Sammanfattningsvis har radiostationen i Grimeton ett mycket högt kulturhistoriskt värde och är att betrakta som synnerligen märklig. På mer än ett sätt symboliserar de sex masterna för multipelantennen det fria ordets väg från den gamla världen till den nya. Sändarstationen förenar såväl teknikhistoria som personhistoria och arkitekturhistoria. Anläggningen är den enda bevarade i sitt slag i hela världen, tillika funktionsduglig. Grimetons radiostation är viktig att bevara för att visa på den radiotekniska utvecklingen och det historiska sambandet mellan dåtidens teknik och nutidens.

SKYDDSFÖRESKRIFTER

1. Byggnaderna nr 1-5, kyldammen samt multipelantennen med de sex masterna på bifogade kartor får inte rivas eller flyttas. Byggnaderna 1-3 samt multipelantennen med de sex masterna får inte till sitt yttre ombyggas eller på annat sätt förändras. Bilaga 1 och 3.
2. Vid förändringar av exteriören på byggnaderna nr 4 och 5 skall utformning, materialval och färgsättning anpassas till övriga byggnader. Samråd skall ske med länsstyrelsen. Bilaga 1.
3. I byggnad nr 1 får inte ingrepp i eller ändring av fast inredning utföras i de rum som markerats med kryss på bilagda planritning. Till fast inredning hör bl a dörrar och dörrfoder, fönster och fönsteromfattningar, kakel, stengolv och på planritningen införd maskinutrustning. Bilaga 2.

1996-10-11

221-3615-95

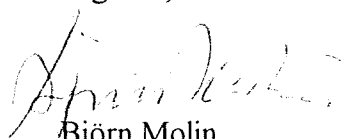
4. Byggnaderna nr 1-5, kyldammen samt multipelantennen med de sex masterna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart.
5. Det område kring byggnaderna som på bilagda karta avgränsats med röd färg får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Området skall hållas i sådant skick att byggnadernas utseende och karaktär inte försvakas. Bilaga 3.
6. Parken i anslutning till byggnaderna nr 1-4 skall vårdas och underhållas på ett sådant sätt att den ursprungliga karaktären bevaras.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhållet av byggnaderna.

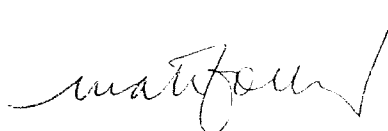
Om särskilda skäl finns får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § kulturminneslagen lämna dispens från ovan nämnda skyddsföreskrifter.

Beslut i detta ärende har fattats av Länsstyrelsen styrelse. I beslutet deltog landshövdingen jämte ledamöterna Hans-Inge Sjögren, Ingegerd Sahlström, Gun Yström, Sture Hermansson, Inge Pettersson, Ulla Richardsson, Sven Eric Lorentzon, Gunnel Welin, Gunilla Wenander Grönvall, Liselott Wågö, Ann-Louise Thörn samt tj g ersättarna Lena Dygården, Rose-Marie Henriksen och Lennart Cullin.

I den slutliga handläggningen deltog Per Widell, rättschef, och Eva-Lotta Erlingsson, antikvarie.

Björn Molin
Landshövding

Mats Folkesson
Länsantikvarie

Bilagor:

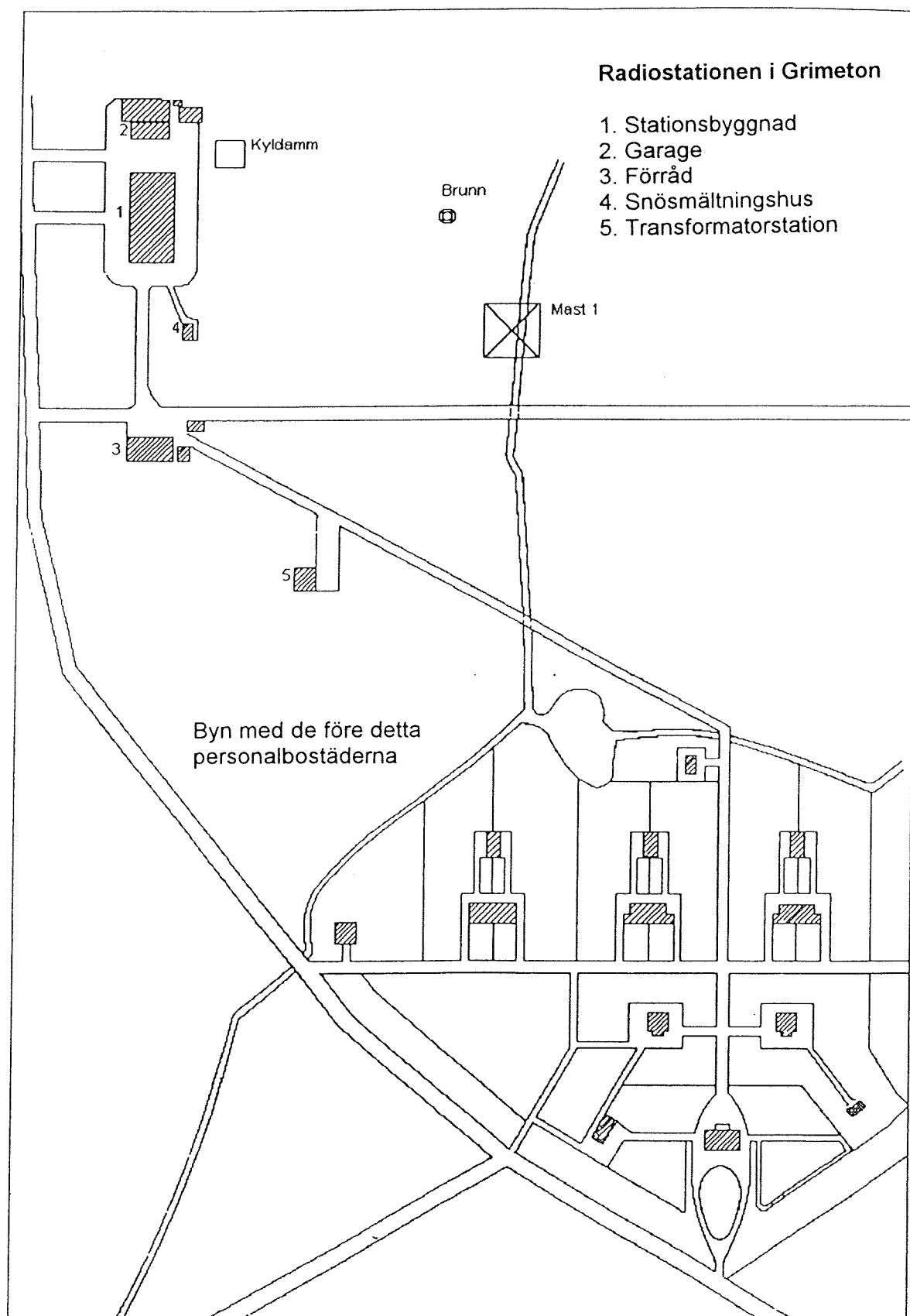
1. Situationsplan
2. Skyddade interiörer i stationsbyggnaden
3. Skyddsområde
4. Hur man överklagar

Kopia:

Riksantikvarieämbetet, Kulturmiljöavdelningen
Hallands läns museer, landsantikvarien
Hallands läns museer, Museet i Varberg
Länsarbetsnämnden
Varbergs kommun, miljö- och räddningsnämnden
Varbergs kommun, byggnadsnämnden
Varbergs kommun, kultur- och fritidsnämnden
Hallands hembygdsråd
Varbergs hembygds krets
Grimetons hembygdsförening
Gödestads hembygdsförening
Hunnestads hembygdsförening
Veronica och Lennart Alvarsson
Britt och Gunnar Andersson
Dagny Andersson
Monica och Lennart Bertilsson
Ulla och Helge Hjalmarsson
Eva och Kenneth Johansson
Astrid Kvennefelt
Miriam och Mats Olsson
Länsledningen
Rättsekretariatet
Plan- och bostadsenheten
Miljövårdsenheten
MF, ELE
KME
Exp

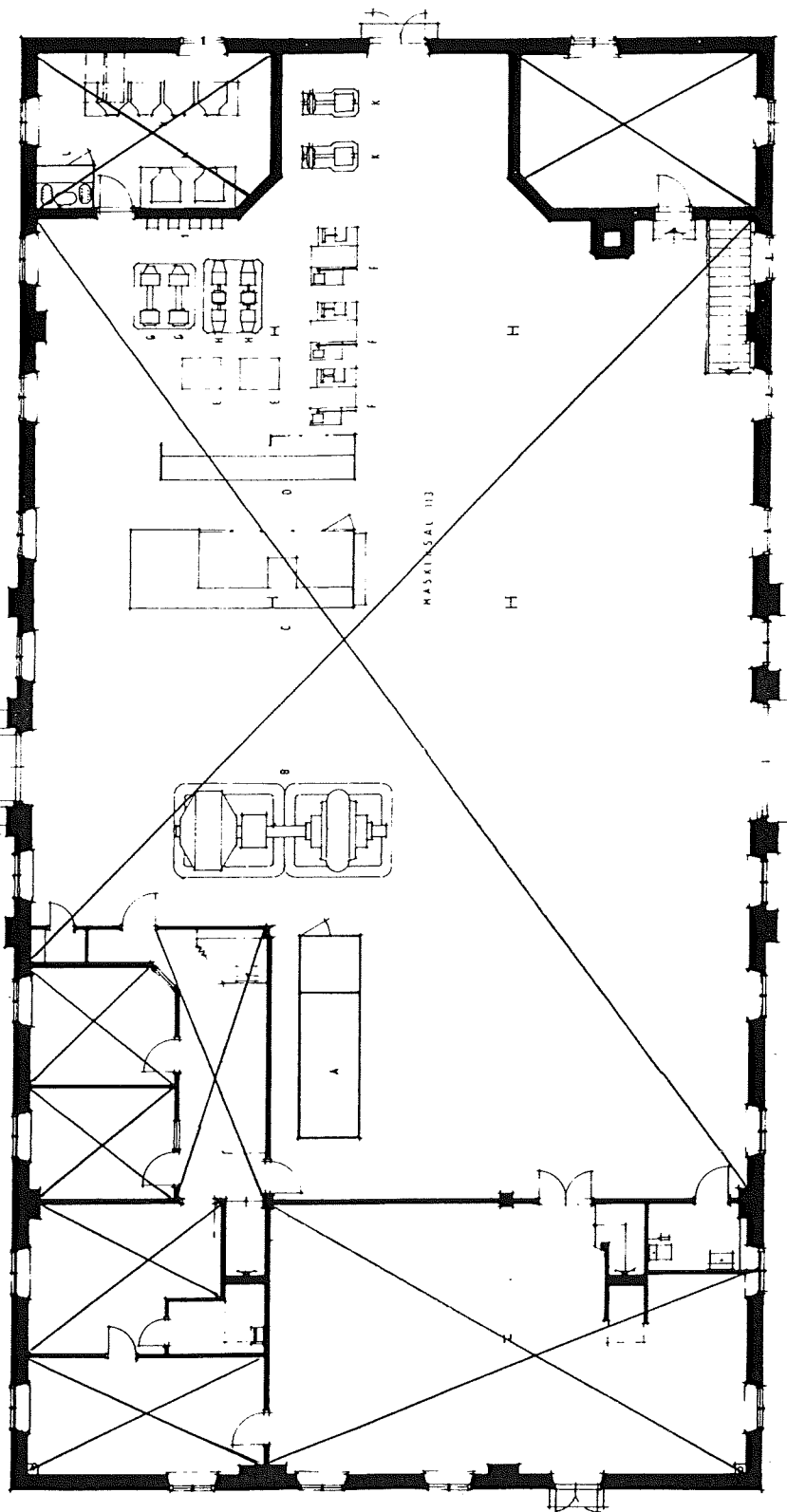

Situationsplan

Kvarvarande SAQ-maskinutrustning 1995, bottenplan

SAQ - UTRUSTNINGENS LIKA DELAR

A ANTENNAVSTÄMMINGS- O. NYCKLINGSKREISAR SAMT
SAMLINGS-TRANSFORMATORER

B ALEXANDERSONALTERNATORN (motor, växelåda o. generator)

C OMKOPPLARPANEL (manöver o. kontroll av alternator,
hjälpmaskiner och antennkrets)

D RELAPANEL (nycklingsreläer, kontaktorer m.m.)

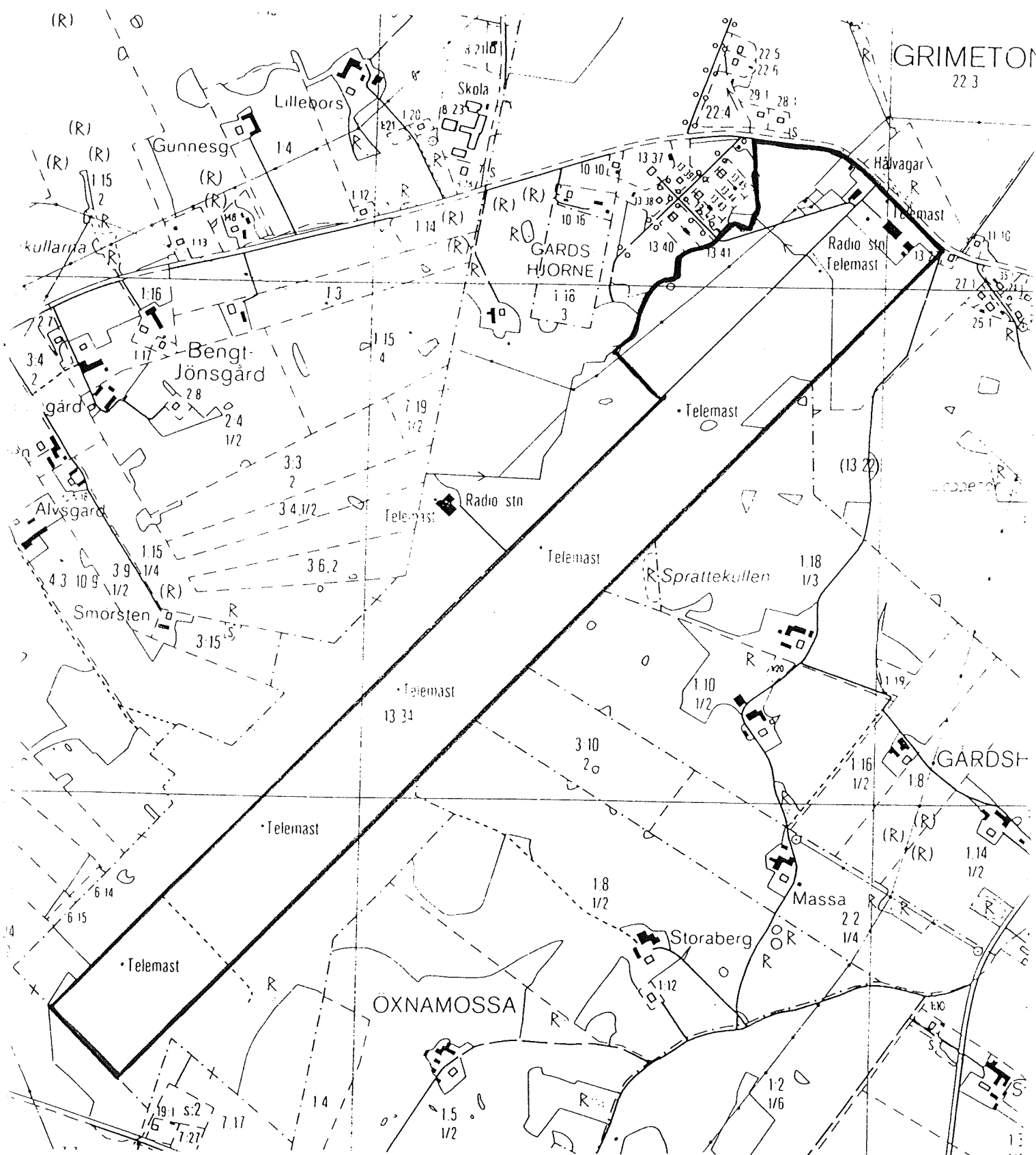
E FLÄKTAR (för kylning o. gnistsläckning av nycklingsreläer)

F VÄTSKEMOTSTÅND (regierbara rotormotstånd för hastighets-
regleringar)

G 500 V-GENERATOR (för primär hastighetsreglering)
H 125/250 V-GENERATOR (för relaspänningar, manövermotorer etc.)
I STARTAPPARATER FÖR FLÄKTAR OCH PUMPAR
K KYLVATTENPUMPAR
L OMKOPPLARE INKOMMANDE 2300 V
M TRANSFORMATORER 2300/440 V FÖR HJÄLPMASKINER
N MÄTNINGS-DROSSLAR (för primär hastighetsreglering)

Skyddsområde

Postadress

Besöksadress

Telefon

Telefax

Postgiro

301 86 HALMSTAD

Landsstatshuset
Hospitalsgatan 1

035-13 20 00

035-12 12 59

3 51 83-3